

Viborg Amtsgymnasium

Arkitekter: Arkitektfirmaet Friis og Moltke; arkitekterne H. Langvold og H. Nielsen; arkitekterne P. Hansen og I. Lydholm

Viborg Amtsgymnasium
 Adresse: Skaldehøjvej, Viborg
 Bygherre: Viborg Amtskommune
 Opførelsesår: 1973-74
 Arkitekter: Arkitektfirmaet Friis og Moltke;
 arkitekterne H. Langvold og H. Nielsen;
 arkitekterne P. Hansen og I. Lydholm

Medarbejdere: Kaj Buch (sagsarkitekt),
 H. Langvold (byggeledelse)
 Ingeniører: Palle Christensen, konstruktioner;
 Ingeniørkontoret, installationer
 Landskabsarkitekt: J. Arevad-Jacobsen
 Håndværkere og leverandører side A 45
 Fotos: Thomas Pedersen og Poul Pedersen

Skolen ligger fire kilometer fra Viborgs gamle bydel. Omkring skolen vil i de kommende år blive opbygget en ny bydel, og skolen vil udgøre en del af denne bydels centerområde.

■ The school is situated 4 km outside the old city centre of Viborg. Around the school, a new residential district will be developed in the coming years, and the school will become part of its central area.

Viborg Amtsgymnasium

Arkitekter: Arkitektfirmaet Friis og Moltke; arkitekterne H. Langvold og H. Nielsen; arkitekterne P. Hansen og I. Lydholm

De temmelig desperate forsøg, der har været gjort for at systematisere den arkitektoniske undfangelsesproces, skildrer gerne slagets gang som følger: først blotlægger en funktionsanalyse aktiviteterne i huset. Hver aktivitet gives derefter den nødvendige plads og »firkanterne« kombineres, så forbindelserne bliver så effektive som muligt. Tilsidst tilsættes så arkitekturen i en passende dosis: arkitekturen tolker funktionen og giver den en meningsfuld form.

At beskrive en skabende proces på denne måde er naturligvis bedre end det modsatte, at sige at byggeri er at putte funktioner ind i en forud valgt form, hvad enten denne form nu er valgt ud fra arkitektoniske normer eller ud fra synspunkter på generalitet og fleksibilitet.

Begge de nævnte teorier om, hvordan man tegner et hus, lider imidlertid af ind-

skrænkethed, og gør virkeligheden mindre interessant, end den behøver at være. I stedet for disse indsnævrende beskrivelser kan man givende betragte huset som et problematisk ægteskab mellem en ganske bestemt sted- og tidsbetinget byggeopgave og en arkitektonisk holdning til, hvad et hus er for noget. Dette sammenstød mellem det givne i opgaven og det, man med et godt, gammelt ord kalder stilen, giver rigdommen og karakteren i det enkelte byggeri. I stilbegrebet ligger, at arkitekten udvælger og afklarer nogle temaer. Han forsøger at reducere huset til nogle få problemer, han kan håndtere og efterhånden udvikle svar på. Arkitekten kan således trods varierende byggeopgaver opsamle sine erfaringer og blive dygtigere og dygtigere.

Når man har fulgt tilblivelsen af de mange Friis og Moltke-huse gennem årene, har

man ikke kunnet undgå at bemærke, at der er sket en reduktion til nogle få arkitektoniske temaer. De to arkitekter har sikret sig et image ved, på trods af de enkelte opgavers særlige karakter, at fastholde at et hus' kvaliteter bestemmes ved en stillingtagen til nogle få, afgørende forhold. Reduktionen har ikke ført til kedsomhed eller hul dramatik, men har givet arkitekterne en sikkerhed i omgangen med deres virkemidler. En sikkerhed der stadig bliver større trods en luende fare for manierisme.

Det overordnede krav til et hus er, at det skal have en ide. Det skal være karakteristisk og selvafslørende. Huset skal umiddelbart kunne forstås, og det gør derfor mindre, at det ikke tilpasser sig på en selvudslettende måde til omgivelserne. Selv om arkitekterne tit hævder, at de tager deres udgangspunkt i husets forhold til landskabet, så viser de op-

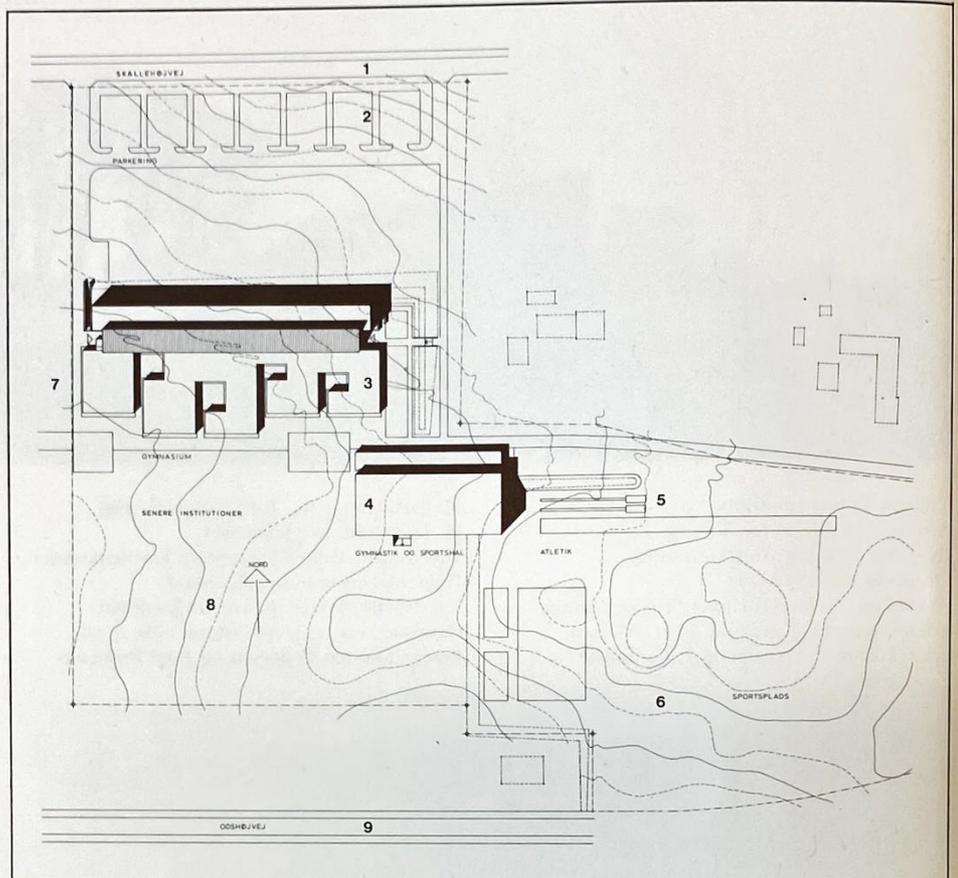
førte bygninger, at husets indre ide kommer først, og at tilpasningen til omgivelserne er sekundær. Hverken hotel Lakolk, Amtsgymnasiet i Vejby Riisskov, Scanticon eller det nye gymnasium i Viborg indordner sig. Ja, et par af bygningerne har et ganske tilfældigt ydre og de kobles bare til omgivelserne gennem nogle overgangsmure. Efter min mening udspringer idegrundlaget snarere fra en elementarisme kombineret med et syn på huset som total miljø. For at forklare dette kryptiske udsagn kan man henvise til den kendsgerning, at næsten alle firmaets huse bedst forstås, hvis man studerer snitte tegningerne. De rum, som indeholder de funktioner, der findes et stort antal af, samles i blokke. Mellemrummet mellem blokkene dramatiseres og fyldes op med alle de aktiviteter, der knytter sig til fællesskabet. Denne zone, hvor den arkitektoniske rigdom koncentrerer, gives en karakter af udendørs rum. Materialerne er robuste og grove, lyset kommer oppefra. Udgangspunktet er enkelhed, men enkelheden overspilles i materialevalget, i detaljernes overdrevne dimensioner, i konstruktionernes ekshibitionisme, i farvernes subtilitet.

Når arkitekterne har fået succes skyldes det, at de har set, at en række byggeopgaver idag har det tilfælles, at de består af en række ens rum, der knyttes sammen af fællesarealer med servicefunktioner. De har opdaget, at disse fællesarealer fra at være korridorer kan blæses op til at være de steder, hvor tidens kollektivism kan udfolde sig. Det private viger jo for det offentlige.

Friis og Moltke har bygget en stribe gymnasier og Viborg Amtsgymnasium er sidste skud på stammen. Ganske vist bygger de gymnasier i både Thisted og Tilst, men Thisted er en tvilling til Viborg og Tilst er tænkt før Viborg-skolen.

Viborg Amtsgymnasium ligger i Asmild udenfor Viborg ikke langt fra Randersvejen. Omgivelserne er i øjeblikket meget åbne og kun et parti af Sønderjyllandsplanens etagehuse markerer, at der engang skal blive en bydel her. Bygningen træder frem som en skarp, rusten ståltrekant med en toetages betonklods på den ene side og en lav fangarmeformet, rusten énetages fløj på den anden. Træder man ind gennem det knaldgule vindfang under den rustne trekant, står man i det langsgående fællesrum under det store skråtag. I Vejby Riisskov gymnasiet var korridorerne blevet til gader. Gaderne er nu vokset sammen til ét rum med siddepladser, balkoner og trapper. Kun gangene, der fører ud i den énetages fløj til specialklasserne og administrationen, er ikke inddraget i denne koncentration.

Allerede i Skjoldhøjkollegiet var der et forsøg på at samle fællesaktiviteterne i det

Beliggenhedsplan, 1:3000

1, Skallehøjvej. 2, parkering. 3, gymnasium. 4, gymnastik- og sportshal. 5, atletikbaner. 6, sportsplads. 7, fremtidigt bycenter. 8, fremtidige institutioner. 9, Odshøjvej.

■ Site plan, 1:3000

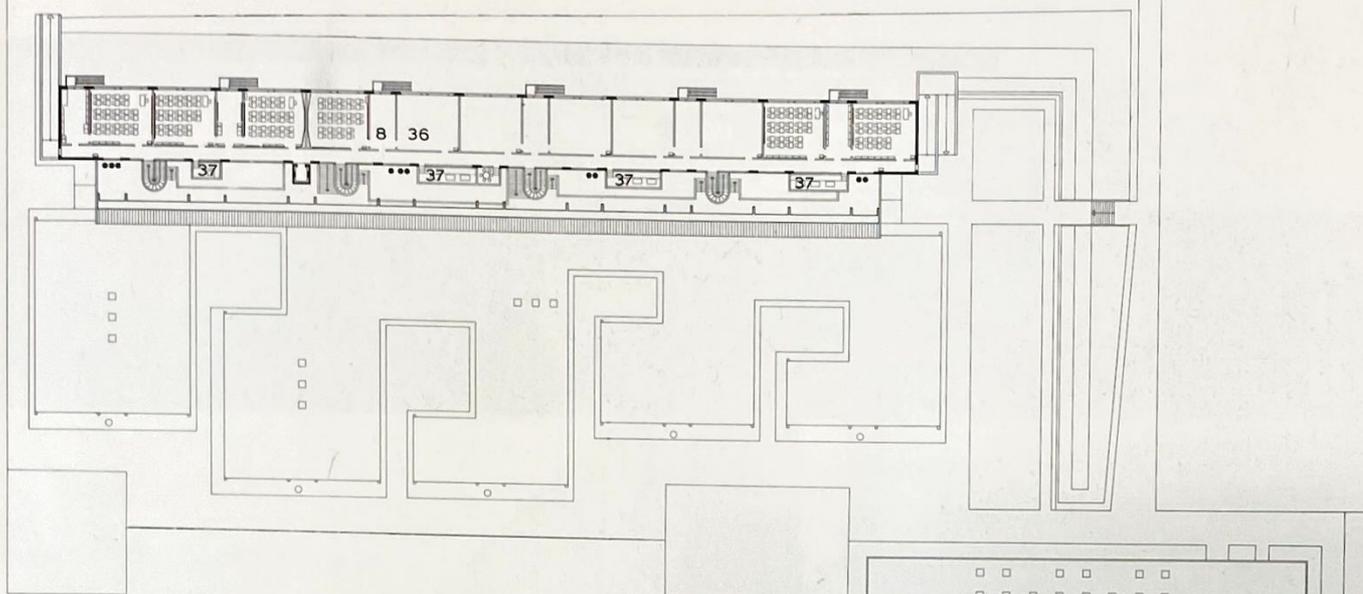
1, main road (Skallehøjvej). 2, parking. 3, grammar school. 4, gymnastics and sports hall. 5, athletics. 6, sports grounds. 7, future town centre. 8, future institutions. 9, road (Odshøjvej).

Planer og snit, 1:1000

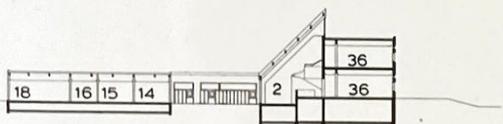
1, vindfang. 2, centralrum. 3, ophold. 4, bibliotek. 5, instrumenter. 6, depot. 7, musik. 8, hjælperum. 9, datalogi. 10, formning. 11, mørkekammer. 12, garderobe. 13, toilet. 14, rektor. 15, sekretær. 16, adm. inspektør. 17, arkiv. 18, lærerværelse. 19, thekøkken. 20, stilretning. 21, kontor. 22, bogekspedition. 23, erhvervsorientering. 24, sproglaboratorium. 25, elevråd. 26, klassetrin. 27, automatische. 28, køkken. 29, kantine. 30, samling. 31, auditorium. 32, speciallaboratorium. 33, optisk laboratorium. 34, undervisningslaboratorium. 35, kemikaliedepot. 36, fagklasselokaler for humanistiske fag. 37, balkon. 38, redskabsrum. 39, udendørs redskabsrum. 40, teorilokale. 41, læreromklædning. 42, forrum. 43, omklædningsrum. 44, bruserum. 45, rengøring. 46, forbindelsesgang. 47, sportshal. 48, gymnastiksal.

■ Plans and section, 1:1000

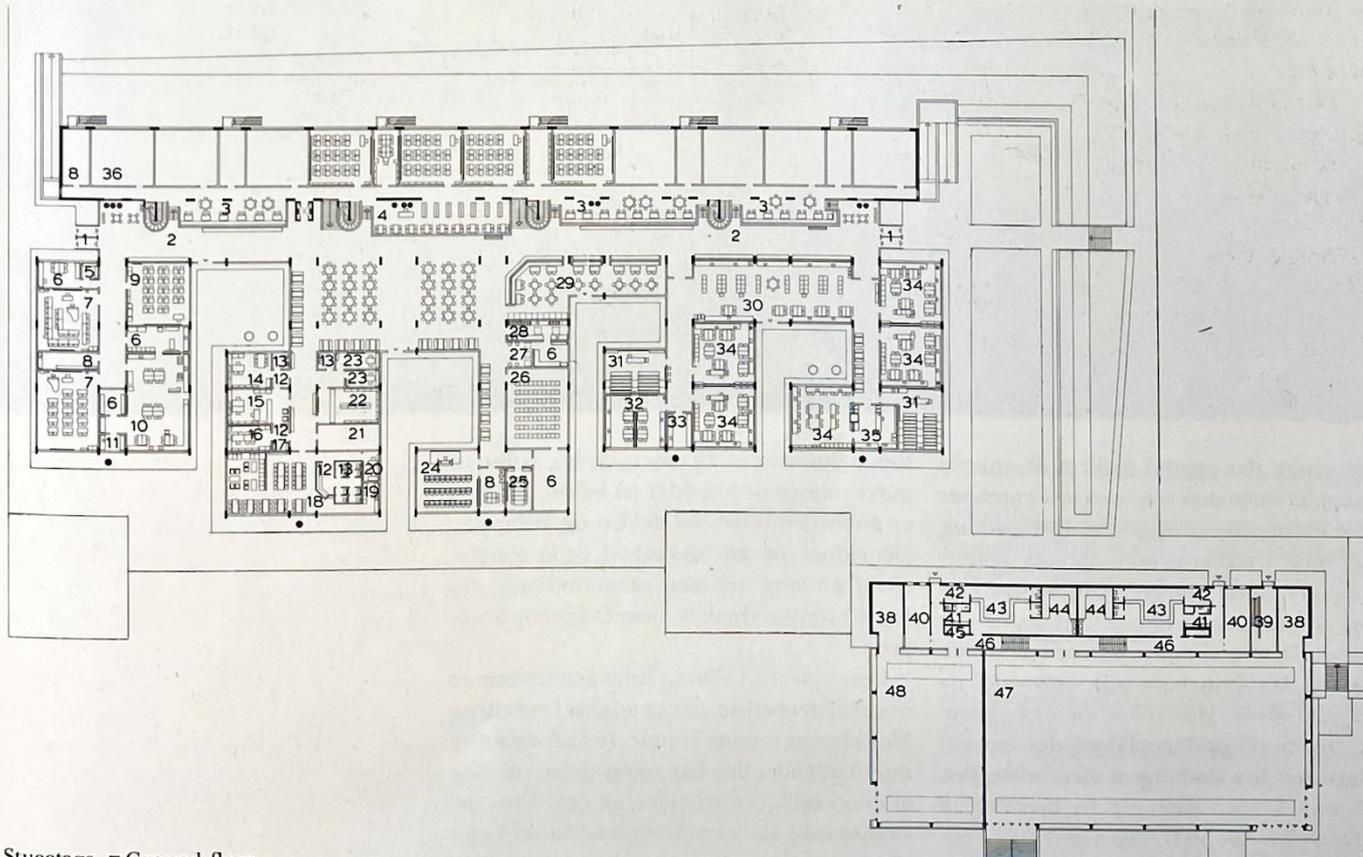
1, porch. 2, concourse. 3, rest areas. 4, library. 5, instruments. 6, depot. 7, music. 8, group room. 9, data processing. 10, creative art. 11, dark room. 12, cloak room. 13, lavatory. 14, head master. 15, secretary. 16, administrator. 17, archives. 18, teachers' room. 19, kitchenette. 20, study. 21, offices. 22, books. 23, vocational guidance. 24, language laboratory. 25, pupils' committee. 26, classroom. 27, vending machines. 28, kitchen. 29, canteen. 30, collection. 31, auditorium. 32, special laboratory. 33, optics laboratory. 34, special classroom. 35, chemical depot. 36, classrooms for humanistic subjects. 37, balcony. 38, gymnastic apparatus. 39, outdoor apparatus. 40, gymnastics theory. 41, teachers' changingroom. 42, entrance hall. 43, changing-room. 44, shower-bath. 45, cleaning utensils. 46, corridor. 47, sports hall. 48, gymnastics hall.

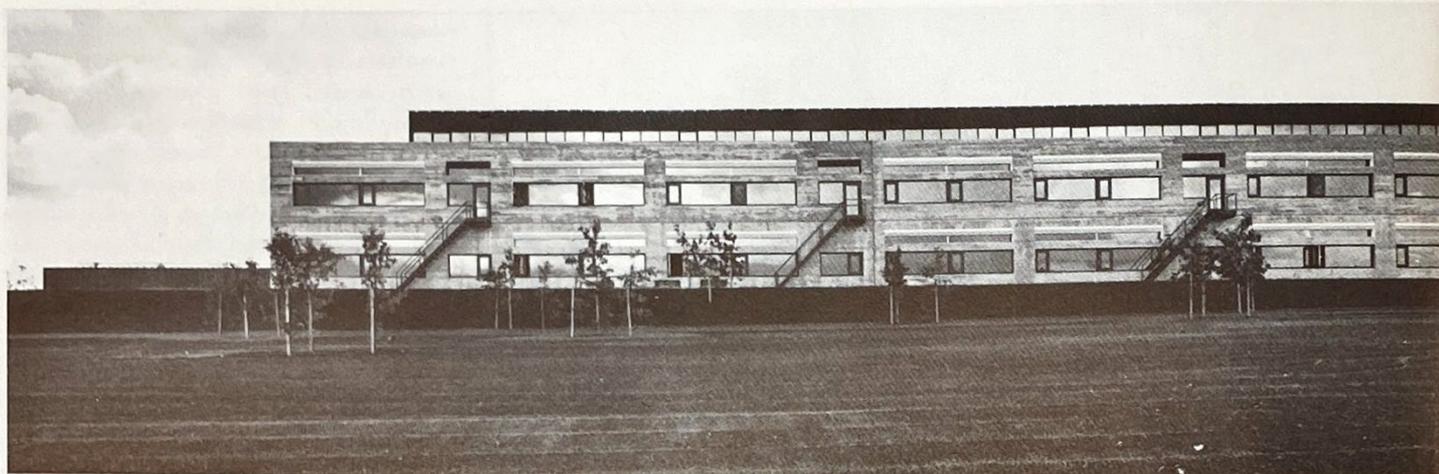
1. etage. ■ First floor.

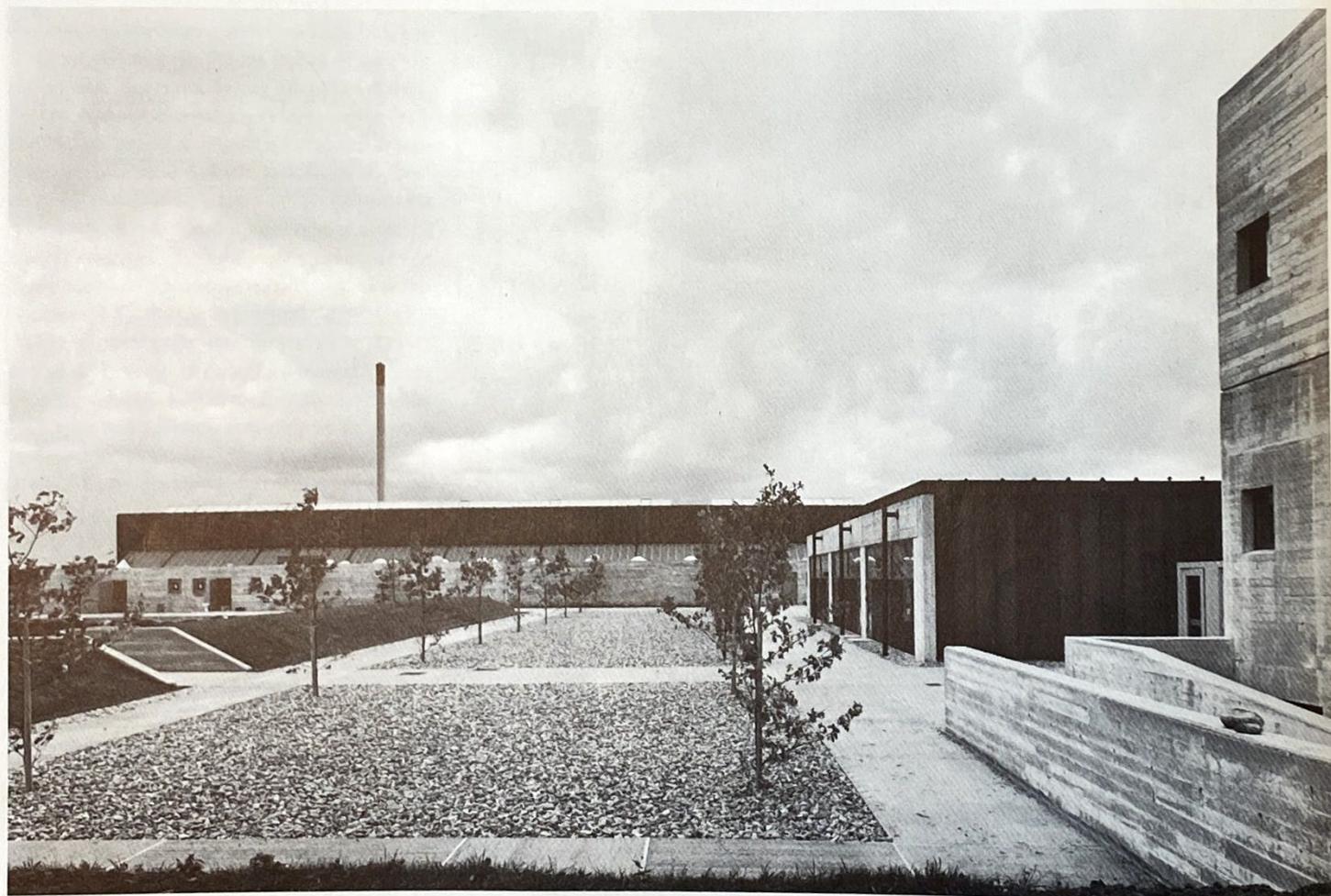
Tværsnit. ■ Cross section.

Stueetage. ■ Ground floor.

1

2

mellemrum, der opstod mellem de enkelte rum og det store skrå tag, men løsningen var vel for dramatiske til opgaven. Her i Viborg virker den overbevisende. Der er mange mennesker rundt omkring i de mange kroge, og atmosfæren er på samme tid intim og storslået. Denne uddannelsesverden er helt forskellig fra den, man selv oplevede, da man gik i skole. Her trives eleverne åbenbart. Det er vel pædagogikken, der har hovedansvaret for at alting er mere afslappet, men arkitekturen bidrager og inviterer til det formelles nedbrydning. Og denne nedbrydning sker pudsigt nok ved hjælp af en meget bevidst og »stor« arkitektur. Grov be-

ton, håndlister på 10 cms tykkelse, skifer på gulve, uhøvlede brædder på lofter, alligevel er atmosfæren næsten delikat og afslappet. Det vidner om stor sikkerhed, og er resultatet af en lang vej med eksperimenter, fra Lakolk og Stavrbyskov, over Odder og Scanticon.

Det er givet, at Viborg Amtsgymnasium er noget af det bedste, der er udgået fra Friis og Moltkes virksomme kontor. Det uforløste og modstridende, der har været gemt i mange af deres tidligere arbejder, er væk. Vore arkitektoniske skoletraditioner er blevet holdt i hævd.

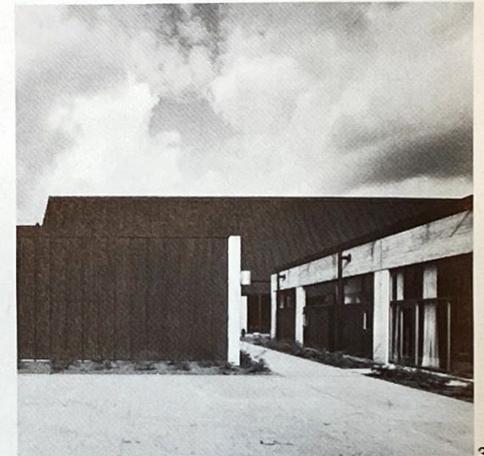
Nils-Ole Lund

3

1. Fløjen med fagklasselokaler for de humanistiske fag.
2. Forpladsen ved hovedindgangen med boldhal og gymnastiksals-bygning i billedets baggrund.
3. Hovedindgangen til gymnasiets vandrehalens gavltrekan, der er beklædt med Cor-ten stål. Bygningerne er ellers opført af beton, støbt på stedet.

- 1. Wing with special classrooms for the humanistic subjects.
- 2. Forecourt at the main entrance, with the hall for ball games and the gymnastics hall in the background.
- 3. Main entrance to the gymnastics hall, with the triangle formed by the gable wall of the concourse which is covered with Cor-Ten steel. Otherwise the buildings are of in-situ cast concrete.

Viborg Grammar School

Viborg County Grammar School was opened in temporary accommodation in August 1971. The teaching staff participated in the preparation of a programme for the new school which is placed in the centre of a new housing development in the outskirts of Viborg. In the course of the next few years, the centre will be extended to contain various institutes, shops and other common amenities.

The teaching staff desired that the school should be integrated with the centre so that its outdoor areas should be directly linked with the open space at the centre, including the pedestrian mall which will become the principal feature of the centre.

It was also desired to avoid the long internal corridors which are characteristic for many single-storey schools, and to create a large multi-purpose area, suitable for the pupils during the breaks, for group work in association with the class rooms proper, for meetings, school dinners, festivities and other events.

These demands have been met, by and large, by the special design of the complex. There is a two-storey wing with open balconies and terraces facing a wide walk which, in its centre adjacent to the canteen, is expanded into a piazza suitable for meetings.

The two-storey wing contains the special classrooms for the humanistic subjects. Class rooms requiring special equipment, e.g., laboratories, are placed in short single-storey wings protruding from the central walk. One of the centrally located wings contains the administrative offices and masters' common room. The wings are separated by patios which are directly linked with the pedestrian mall of the centre and can be used as outdoor lounges.

Gymnastics hall and a hall for ball games are placed in a separate building on the other side of the pedestrian mall, which can also be used outside school hours.

Because of the large central concourse with its balconies and terraces of different sizes, various non-conventional modes of teaching can be practised.

The buildings are erected in concrete, cast in-situ. The robust materials can withstand heavy wear and require a minimum of maintenance. It was desired to create a workshop milieu conducive to a greater degree of freedom than is offered by traditional school environments.

Gymnasium in Viborg

Das Gymnasium in Viborg wurde im August 1971 in vorläufigen Lokalen eröffnet. Die Lehrer nahmen an der Ausarbeitung des Programms für die neue Schule teil, die im Zentrum eines neuen Stadtteils am Rande der Stadt Viborg errichtet wurde. Das Zentrum wird in den kommenden Jahren durch Institutionen, Läden und andere Gemeinschaftsanlagen erweitert werden.

Die Lehrer hatten gewünscht, die Schule mit dem Zentrum zu integrieren, so dass die Aufenthaltsflächen mit den Freiflächen des Zentrums, u.a. einer Fussgängerstrasse im Kern der Anlage, in offene Verbindung gebracht werden konnten.

Es wurde ferner gewünscht, die langen Innenkorridore zu vermeiden, die für viele eingeschossige Schulbauten typisch sind. Schliesslich wollte man auch eine grosse Mehrzweckfläche schaffen, die für den Aufenthalt während der Pausen, für Gruppenarbeit im Anschluss an die eigentlichen Klassenzimmer sowie für Versammlungen, Schulspeisung, Festlichkeiten und andere gemeinsame Veranstaltungen benutzt werden konnte.

Diesen Ansprüchen wurde im wesentlichen durch die besondere Gestaltung der Bauanlage Genüge geleistet. Ein zweigeschossiger Flügel hat offene Balkons und

4

1-4. De lave bygningsfløje indeholder specialklasselokaler, lærerværelser m.m. Mellem fløjene er der gårdhaver, hvorfra der er direkte adgang til hovedstien i det kommende bycenter. De fritstående ventilationskanaler er malet grønne.

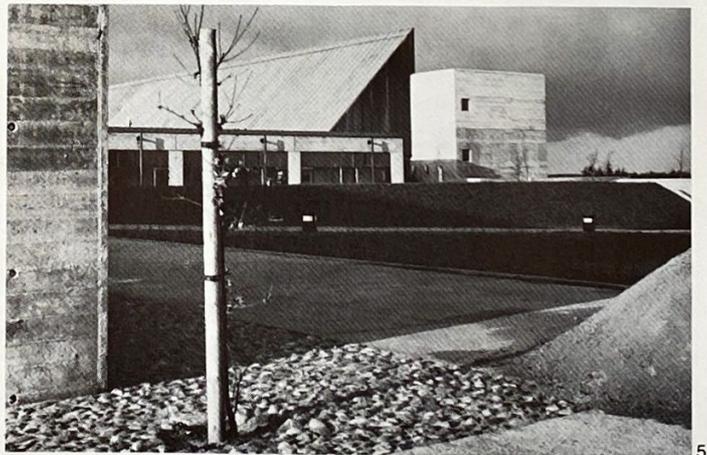
5. Det kommende bycenters hovedsti passerer imellem skolen og den fritliggende sportshal.

6. Tag- og facadebeklædninger, hvor betonen ikke er synlig, er udført af Cor-ten stål.

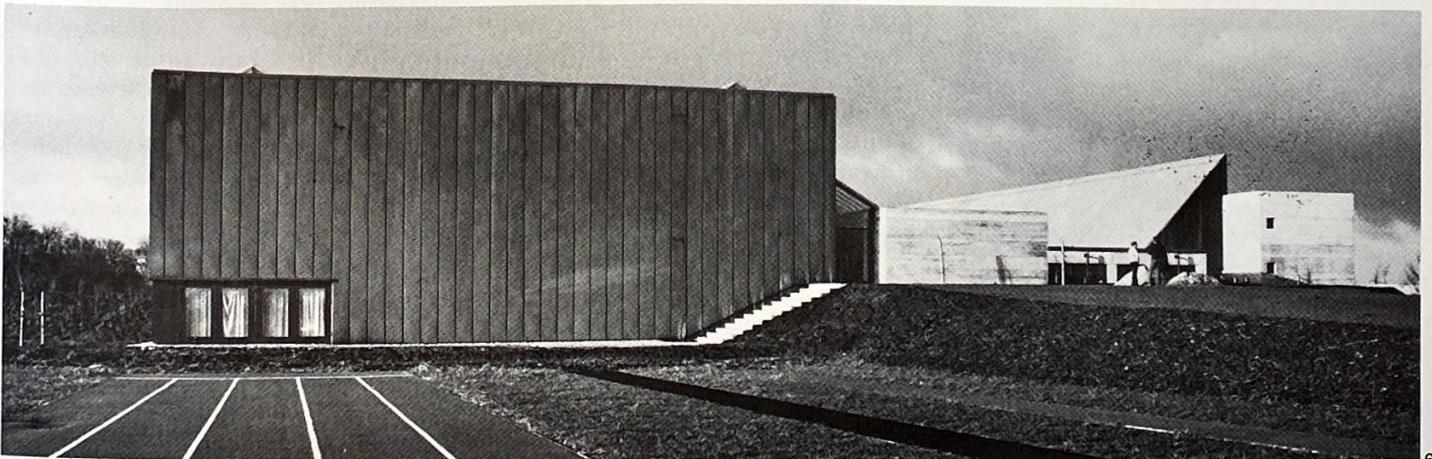
■ 1-4. The low-rise wings contain special classrooms, masters' common rooms, etc. The wings are separated by patios which have direct access to the main mall in the future town centre. The free-standing ventilation ducts are painted green.

5. The main mall of the future town centre passes between the school and the isolated sports halls

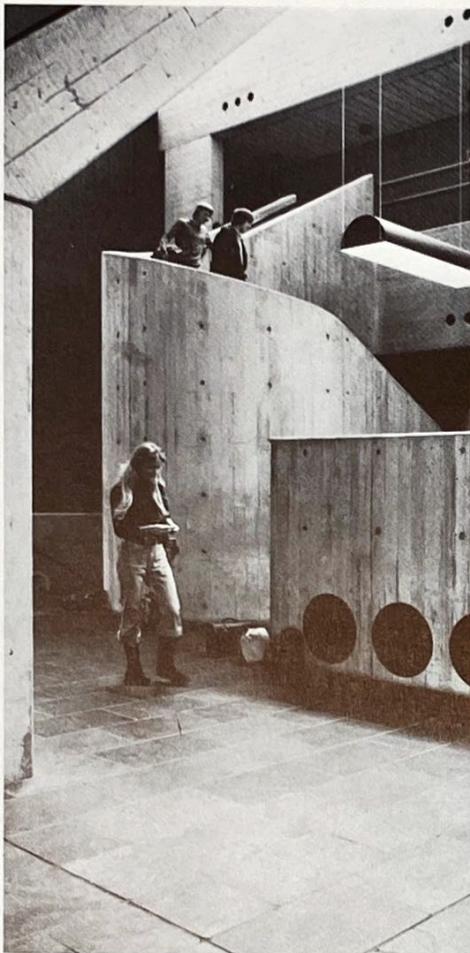
6. Where the concrete is not visible, the roof and facade cladding consists of Cor-Ten steel.

5

6

Mellem den toetages klassefløj og de enetages specialklassefløje ligger den store vandrehal. Fire trappeanlæg forbinder hallen med de to balkongange, hvorfra der er adgang til klasserummene. Stueetagens gulv i den toetages fløj ligger cirka en meter over vandrehallens gulv. Stueetagens gang er imellem trapperne udvidet til fire balkonrasser, der er møblerede til pauseophold eller arbejdspladser for studiegrupper. En af balkonrasserne er indrettet til bibliotek.

Fra overetagens balkongang er der adgang til fire mindre balkoner, indrettet til pausepladser. Vandrehallen er i åben forbindelse med kantinen, kun adskilt ved lave reoler til elevernes tasker. Betonen står ubehandlet. Gulvet er belagt med Altaskifer. Lofterne er beklædt med ru fyrretræsbrædder. Ventilationskanalerne er malet i stærke farver.

■ Between the two-storey classroom wing and the single-storey wing with special classrooms is the large concourse. Four stairs connect this hall with the two galleries which provide access to the classrooms.

In the two-storey wing, the ground floor level is about 1 metre above that of the concourse. Between the stairs, the ground floor corridor is extended so as to form four terraces which are furnished for use during the breaks or as working areas for study groups. One of the terraces is used as a library.

The top floor gallery provides access to four smaller balconies, used during the breaks.

The concourse is in open connection with the canteen from which it is merely separated by low shelves where the pupils can leave their satchels. The concrete is left untreated. Floors covered with Alta slate, ceilings clad with raw deal, ventilation ducts painted in strong colours.

Terrassen nach einer breiten Strasse zu, die sich im Mittelteil im Anschluss an die Kantine in einen Platz ausweitet, der als ein gemeinsamer Versammlungsraum benutzt werden kann.

Der zweigeschossige Flügel enthält Sonderklassenräume für die humanistischen Fächer. Sonderklassen, die besonders ausgerüstet werden müssen wie z.B. Laboratorien, sind in kurzen, eingeschossigen Seitenflügeln untergebracht, die aus der zentralen Strasse herauswachsen. Einer dieser zentral belegenen Flügel enthält die Verwaltungsbüros und das Lehrerzimmer. Zwischen den Flügeln befinden sich Gartenhö-

fe, die mit der Hauptfussgängerstrasse des Zentrums in offener Verbindung stehen und zum Aufenthalt im Freien benutzt werden können.

Die Turnhalle und eine Ballspielhalle sind in einem besonderen Gebäude auf der anderen Seite der Fussgängerstrasse untergebracht, das auch ausserhalb der Schulstunden benutzt werden kann.

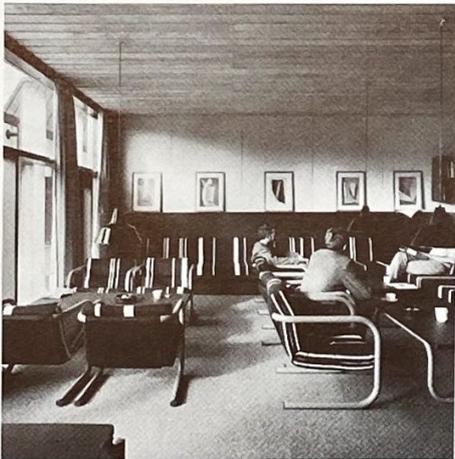
Der ganze, zentral gelegene Raum mit Balkons und Terrassen verschiedener Grösse ermöglicht die Anwendung verschiedener, nicht-traditioneller Lehrmethoden.

Die Bauten sind aus Ortsbeton errichtet. Die robusten Materialien sind gegen starke

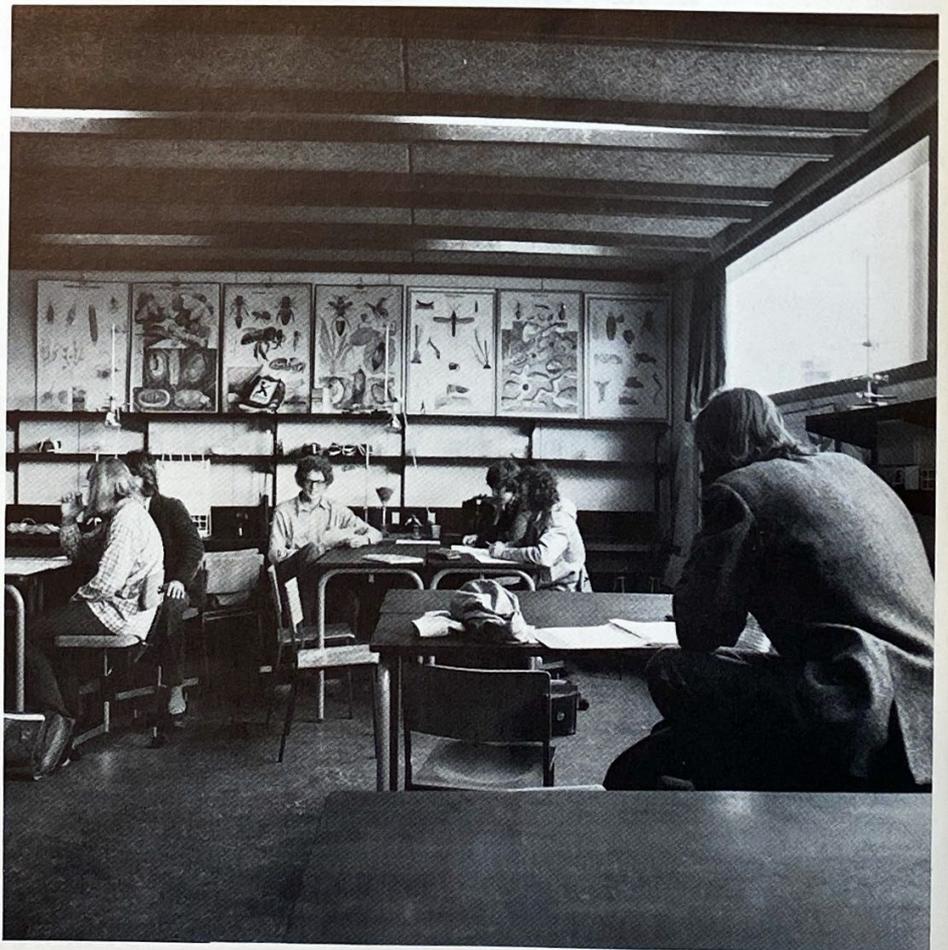
Benutzung gefeit und brauchen nur wenig Unterhaltung. Man hat versucht, ein Werkstattmilieu zu schaffen, das eine freiere Entfaltung fördert, als dies bei traditionellen Schulmilieus der Fall ist.

1

2

3

- 1. Studiesamling.
- 2. Lærerværelse.
- 3. Fagklasselokale.

- 1. Collection of studies.
- 2. Masters' common room.
- 3. Special classroom.

1. Vandrehallen, hvor den er udvidet til den store samlingsplads, der til daglig er møbleret til pauseophold, men som også kan anvendes til møder og fester.

2. Kantinen, hvorfra der er udgang til en af gårdhaverne.

3. Faste borde og bænke ved vinduesvæggen i den fælles samlingsplads.

■ 1. This part of the concourse is extended to form an assembly area which is normally equipped for use during the breaks but can also be used for meetings and special events.

2. The canteen has an exit to one of the patios.

3. Fixed tables and benches at the window wall of the assembly area.

Friis og Moltke; H. Langvold
og H. Nielsen; P. Hansen og I. Lydholm;
Viborg Amtsgymnasium.

1

2

Øverst: Gang mellem omklædningslokaler og
sportshal.
Til venstre: Sportshallen.

■ Top: Corridor between changing rooms and
sports hall.
Left: Sports hall.